

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Exteritoriální účinek rei iudicatae trestního rozsudku cizího státu

Konkurence působnosti trestních zákonů a tedy i jurisdikcí různých států nad tímtež činem je tudíž častá a nezbytná. Klade se pak otázka, jak se vyhnout konkurenci jurisdikcí více států ve vztahu k těmtež činu, jak řešit konflikt takto se sbíhajících jurisdikcí, aby pachatel nebyl stíhán v různých státech pro tentýž čin, aby se také v mezinárodní sféře prosadil princip ne bis in idem, který se zde zatím uplatňuje jen ve velmi omezené míře.

Princip ne bis in idem je zakotven v mezinárodním právu. Je stanoven v čl. 14 odst. 7 Paktu a v P7-4 k Úmluvě. Platnost tohoto principu je však zatím omezena jen na vnitrostátní sféru a vylučuje exteritoriální účinek rei iudicatae trestního rozsudku cizího státu. Takto je to výslovně stanoveno v P7-4. Explicitní omezení jen na jurisdikci určitého státu však neobsahuje čl. 14 odst. 7 Paktu, což však neznamena, že zakotvuje mezinárodní platnost účinku ne bis in idem (B. Repík: Ludské práva v súdnom konaní, Manz Bratislava 1999, str. 246). Dříve se občas vyskytoval nesprávný názor, že čl. 14 odst. 7 Paktu stanoví mezinárodní platnost účinku ne bis in idem v univerzálním měřítku. Jde však o zákaz dvojího stíhání pro tentýž skutek jen v případě osob souzených v daném státě. Mezinárodní právo tímto ukládá státům závazek uznávat vlastní pravomocná soudní rozhodnutí ve věci samé za res iudicata a za překážku nového trestního stíhání, neukládá závazek uznávat za res iudicata rozsudky soudů cizích států. Nebrání tedy tomu, aby byl obviněný znovu stíhán a odsouzen pro tentýž trestný čin v jiném státě. Mezinárodní účinek ne bis in idem se tak uznává v podstatě jen výjimečně v regionálních a dvoustranných smlouvách o extradici, o uznání cizích rozsudků a o převzetí trestního stíhání, nebo i v některých spíše menšinových vnitrostátních zákonodárstvích (B. Repík: Ludské práva v súdnom konaní, Manz Bratislava 1999, str. 246).

Rozsudek cizího státu může mít na území ČR účinek ne bis in idem jen tehdy, pokud tak stanoví zákon, nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána. Nejdůležitějšími takovými mezinárodními smlouvami jsou mnohostranné smlouvy o právní pomoci v širším smyslu přijaté v rámci Rady Evropy.

Podle čl. 9 Evropské úmluvy o vydávání (sdělení č. [549/1992](#) Sb.) je vydání nepřipustné v případech, kdy příslušné orgány dožádané strany vynesly konečné rozhodnutí v řízení proti žádané osobě o trestném činu či o trestných činech, pro něž se o vydání žádá. Vydání je také nepřipustné v případě, kdy bylo konečné rozhodnutí v žádané věci vyneseno ve třetím státě, který je smluvní stranou této úmluvy, s výjimkou případů, že žádaná věc má veřejný charakter v dožadujícím státě nebo byla spáchána na území dožadujícího státu.

Evropská úmluva o předávání trestního řízení (sdělení č. [551/1992](#) Sb.) obsahuje výjimku z pravidla, že nelze předat věc, která byla v dožadujícím státě pravomocně rozsoudena. Na základě čl. 8 odst. 2 této úmluvy lze totiž předat věc do ciziny i ve stadiu po právní moci odsuzujícího rozsudku v případě, že nelze vykonat uložený trest. Čl. 35 úmluvy stanoví, že po předání trestního řízení se konečným rozsudkem vytváří překážka pravomocně rozhodnuté věci pro všechny smluvní státy, opět s výjimkou případů možnosti nerespektovat tuto překážku státem, který sám nežádal předání trestního řízení ve věci, která má pro něj veřejný charakter nebo byla spáchána na jeho území.

Výkon cizího rozsudku lze v ČR převzít jen na základě mezinárodní smlouvy. Základní takovou smlouvou je strasbourská Úmluva o předávání odsouzených osob (sdělení č. [553/1992](#) Sb.). Podle § 384a TŘ musí Nejvyšší soud nejprve rozhodnout o uznání rozhodnutí cizozemského soudu na území ČR; o výkonu rozsudku cizozemského soudu pak rozhodne podle § 384d TŘ příslušný soud, který svým rozhodnutím přizpůsobí cizím soudem uloženou sankci. Pokud Nejvyšší soud rozhodl o uznání

rozsudku podle § 384a TR, hledí se na takové odsouzení cizozemským soudem jako na odsouzení soudem ČR, a tudíž tvoří překážku věci rozhodnuté.

Rozsudek soudu se sídlem na území Slovenské republiky, který byl vyhlášen před 1.1.1993, má na území našeho státu účinek ne bis in idem. ČR je takovým rozsudkem v uvedeném směru vázána jakožto nástupnický stát ČSFR. Dalšími účinky takového rozsudku ve smyslu § 21 odst. 2 TZ se podrobně zabýval Nejvyšší soud v R 37/96.

V Právniku roč. 1989 na str. 656 a násl. vyšel článek B. Repíka „Místní působnost trestního zákona a mezinárodní právo“, který se podrobně zabývá přesahováním místní působnosti trestního práva jednotlivých států. Výsledkem tohoto překrývání může být několikery postih za tentýž čin ze strany více států, což autor článku považuje za nežádoucí a nastiňuje možná řešení tohoto nežádoucího efektu aktuálního stavu mezinárodního práva a jednotlivých vnitrostátních zákonodárství.

Trestní zákony států totiž vymezují svou místní působnost tak, že se vztahují na trestné činy spáchané na území toho určitého státu a v jisté míře i na činy spáchané v cizině. Každý stát určuje svobodně hranice místní působnosti svého trestního zákona. Mezinárodní právo jen ve velmi omezené míře ingeruje do pravomoci států vymezit místní působnost jejich trestních zákonů a jejich trestní jurisdikce (některé mezinárodní mnohostranné úmluvy zavazují státy stíhat a trestat určité činy podle jejich vnitrostátního trestního práva). Konkurence působnosti trestních zákonů a tedy i jurisdikcí různých států nad tímtež činem je tudíž častá a nezbytná. Klade se pak otázka, jak se vyhnout konkurenci jurisdikcí více států ve vztahu k témuž činu, jak řešit konflikt takto se sbíhajících jurisdikcí, aby pachatel nebyl stíhán v různých státech pro tentýž čin, aby se také v mezinárodní sféře prosadil princip ne bis in idem, který se zde zatím uplatňuje jen ve velmi omezené míře.

Repík uvádí, že konflikt sbíhajících se pravomocí lze řešit ve vnitrostátním právu jejich rozdělením na primární a subsidiární. Stát nemívá stejný zájem na postihu všech trestných činů, které spadají do působnosti jeho trestního zákona; jestliže považuje zájem druhého státu za oprávněnější, může založit svou jurisdikci jen proto, aby čin nezůstal nepotrestán, pokud se cizí jurisdikce nemůže uplatnit. V případě, kdy považuje svou působnost za subsidiární, by měl považovat cizí rozsudek za překážku věci rozhodnuté. Konflikt lze řešit i v mezinárodních smlouvách. Klasické extradiční právo vycházelo ze zásady, že stát nevydává pachatele pro činy, které podléhají jeho jurisdikci (výjimkou byly případy, kdy jurisdikce byla pouze subsidiární). V moderních extradičních smlouvách a zákonech se již tak striktně na této zásadě netrvá, důvodem extradice může být např. to, že v domovském státě pachatele jsou zpravidla nejlepší podmínky pro dosažení resocializace pachatele. Logickým důsledkem toho, že jedna jurisdikce takto ustoupí před druhou, by mělo být uznání účinku rei iudicatae pravomocného rozhodnutí té jurisdikce, již byla věc přenechána. Jestliže jurisdikce ustupuje před jurisdikcí cizího státu bez ohledu na to, zda a jak vůbec skončí trestní stíhání v tomto státě, tím spíše by měla ustoupit, za určitých podmínek týkajících se obsahu rozhodnutí a zákonnosti řízení, které mu předcházelo, před již pravomocným rozhodnutím vynesným jurisdikcí, které se dává přednost.

Konflikt existujících jurisdikcí více států může být také řešen tak, že jedna jurisdikce ustoupí před cizí jen z toho důvodu, že se ta cizí realizovala dříve. Tak může tato první jurisdikce uznat exteritoriální litispendenční účinek cizího zahájeného trestního stíhání, dále může uznat exteritoriální účinek rei iudicatae cizího pravomocného rozhodnutí, popřípadě alespoň započítat trest vykonaný v cizím státě pro týž čin. Uznání těchto účinků může opět vyplývat buď z vnitrostátního práva nebo z mezinárodní smlouvy.

Rozsah aplikace principu rei iudicatae v mezinárodním měřítku je tedy omezen jen na některé dvoustranné a regionální smlouvy a na spíše menšinová vnitrostátní zákonodárství. Platí tedy jen ve vztazích některých států a ani tento omezený okruh států neuznává všechna pravomocná cizí rozhodnutí v téže věci. Často se připouští nové trestní stíhání, zejména považuje-li stát svou jurisdikci za primární, v takovém případě zpravidla připouští pouze započítání trestu, a dále byl-li např. činem poškozen vlastní stát.

Repíkův článek je z roku 1989, tj. z doby, kdy československý stát ještě nebyl vázán výše uvedenými důležitými smlouvami Rady Evropy o právní pomoci v širším smyslu. Přesto jsou jeho závěry

aplikovatelné na současný právní stav. Ačkoli tu existují mezinárodní smlouvy, které za určitých podmínek zakotvují mezinárodní účinek rei iudicatae, mají smluvní státy přesto určitou svobodu ve smyslu možnosti druhého stíhání s odvoláním se zejména na zásadu teritoriality, což podle mého názoru v mnoha případech bortí uplatnění účinku rei iudicatae v mezinárodní sféře. To považuji za nesprávné, protože je nespravedlivé, aby jeden pachatel byl stíhán dvakrát jen proto, že dva státy považují jeho čin za spáchaný na obou jejich území, oproti pachateli, který se omezil jen na jeden stát, resp. jen jeden stát považuje jeho čin za spáchaný na svém území, i když spáchal v podstatě to stejné.

V případě, kdy se neuplatní výše uvedené mezinárodní smlouvy (nebude žádáno o vydání, převzetí trestního řízení či o výkon rozsudku), je situace ještě zřejmější. Např. občan ČR spáchá v zahraničí trestný čin, je tam trestně stíhán, odsouzen a odpyká si trest. Poté se vrátí do ČR a české orgány činné v trestním řízení ho odsoudí za totéž znovu (podle zásady personality). Neuplatnilo se tu ani vydání, ani trestní řízení nebylo předáno, ani se nežádalo o výkon cizího rozsudku. Dotyčný obviněný v ČR byl po právu odsouzen znovu, není tu možnost, jak tuto (podle mě) nespravedlnost napravit. Neexistuje tu ani vnitrostátní, ani mezinárodní norma, která by tomu zabránila. Uplatní se zde pouze započítání trestu a potenciální možnost zastavení trestního stíhání, když to považuje orgán činný v trestním řízení za postačující. To si myslím, že nestačí, obviněný znovu prochází donucovacím aparátem státu a záleží jen na jeho libovůli, zda případně trestní stíhání zastaví. Nicméně obviněný je stíhán znovu a to je již újma.

Na druhou stranu je tu oprávněný zájem státu, a to stíhat činy, které zasahují do rovnováhy společnosti. Stát jako suverén je jediným oprávněným stanovit zásahy, které bude stíhat, a také jediným zodpovědným za jejich potrestání. Nemůže ovlivňovat jiného suveréna v jeho obdobných právech. Proto je pochopitelný současný stav, kdy bez dalšího jeden stát akty druhého státu prostě neuznává a nezohledňuje je.

Přiznání účinku rei iudicatae cizozemskému rozsudku tak záleží na tom, jestli je žádáno o převzetí trestního stíhání či o vydání obviněného nebo o výkon rozsudku. Jestliže tomu tak je, je tu překážka věci rozhodnuté s mezinárodním účinkem, pokud věc nemá veřejný charakter nebo se nepovažuje za spáchanou na území státu, který o uvedenou právní pomoc nežádal. Pokud nedojde k takové žádosti a dalšímu postupu podle uvedených mezinárodních smluv, účinek rei iudicatae se vůbec neuplatní. Vše tedy záleží na tom, zda orgány činné v trestním řízení budou postupovat podle mezinárodních smluv o právní pomoci a budou o ni žádat. Pokud ne, nezбудe odsouzenému v určitém státě než tam zůstat a nevycestovat do jiného státu, který by měl případně zájem ho stíhat.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námítky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)

- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)